

רבי זירא: אתייקורי הוא דמתייקרו בי. הם מה-א מתכבדים בנוכחותי בסעודתם, ואין זו מתנה עבורי, אלא הנאה עבורם.

אמר רב יהודה אמר רב: ניקבה הגרגרת מסביב להיקפה בנקבים רבים ודקים כנפה — מצטרפים הנקבים שמסביב לגרגרת לרובא. שאומדים אותם, שאילו היו מחוברין יחד היה נפסק רובא של הגרגרת, ואז הבהמה טרפה.

מתיב רב ירמיה: אמאי בעית צירוף נקבים דקים בשיעור של פסיקת רוב הגרגרת? והרי נהי דפסוקת הגרגרת שיעורה הוא בפסיקת רוב הגרגרת, הא איכא נמי טרפות כתוצאה ממה שחסרה הגרגרת, ששינוי לקמן [נד א] שאם ניקבה הגרגרת וחסר בה כשיעור איסר הרי היא טרפה. ואם כן, תיקשי אמאי לא מצרפינן לכל הנקבים הדקים לשיעור אחד של איסר, ותהיה הבהמה טרפה אפילו אם אין הנקבים הדקים מצטרפים לשיעור של חסרון, ממה ששינוי לגבי טומאת אהל המת, שאם היתה שדרה או גולגולת שלימה של מת הרי היא מטמאה באהל המת, ואם חסרו השדרה או הגולגלת [בשיעור המתבאר במסכת אהלות פרק ב משנה ג] אין הם מטמאים באהל אלא רק במגע ובמשא.

דתנן התם: כמה הוא חסרון בשדרה, שאז לא תטמא השדרה של המת באהל? — בית שמאי אומרים אם ניטלו שתי חוליות. ובית הלל אומרים אפילו אם ניטלה חוליה אחת.

ובגולגולת — בית שמאי אומרים: אם חסרה הגולגולת כמלוא רוחב הנקב שנוצר

ואמר רב חסדא: איזהו [משלי טו] "שונא מתנות יחיה"? — זה הרואה טרפה לעצמו. שאם על בהמה שלו הוא אינו חומד להכריע בה לצד היתר, ודאי שהוא שונא לקבל מתנות מאחרים.

דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא: כל מי שקורא ושונה, ורואה טרפה לעצמו, ושימש תלמידיו חכמים, עליו הכתוב אומר [תהילים קכח] "יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך".

והיינו, זה שרואה טרפה לעצמו ואינו חומד אותה להתירה, ברור לנו שיהנה מיגיע כפיו, ולא יחמוד ממונם של אחרים.

רב זביד אמר: זוכה ונוחל שני עולמות — העולם הזה והעולם הבא.

והכי דרשינן: "אשריך" - בעולם הזה, "וטוב לך" — בעולם הבא.

רבי אלעזר כי הווי משדרי ליה מבי נשיאה מירי, כאשר שהיו שולחים לו מתנה מבית הנשיא, לא שקיל! כי הווי מזמני ליה לעכול אצלם, לא אזיל.

אמר רבי אלעזר והסביר את טעמו לנשיא: וכי לא קא בעי מר דאיחי? וכי אין רצונך שאחיה, דכתיב "שונא מתנות יחיה".

רבי זירא, כי משדרי ליה, כאשר היו שולחים לו מתנה - לא שקיל. אבל כי הווי מזמנין ליה לאכול אצלם — אזיל.

אמר

[של החכם], לצודד נפשות הנוטים להתחכמות, ומביא להם לימוד שלם מן הגמרא כי הנגיעה

על ידי מקדח, שינטל מן החי, וימות.

והיינו, דאמרי בית הלל, שאם חסרה הגולגולת חסרון בשיעור כזה שאילו היה החסרון מחיים היא היתה מתה כתוצאה מהחסרון הזה, הרי אין הגולגולת החסרה בשיעור שכזה מטמאה באוהל המת.

וקאמרינן במסכת בכורות מהו השיעור של "כדי שינטל מן החי וימות"? – כמלוא מקדח של רופאים!

ותני עלה התם, ובגולגולת שיש בה נקב אחד ארוך, אפילו יש בה נקבים קטנים הרבה, הרי הם מצטרפים לשיעור של "מלא מקדח", ולא אמרינן כיון שהם נקבים קטנים צריך שיצטרפו לשיעור יותר גדול, אלא דיינו בהצטרפותם לשיעור הרגיל של מלוא מקדח.

אלמא, כיון דשיעורה של החסרון הוא מלא מקדח, למלא מקדח מצטרפין, הם מצטרפין לשיעור זה ואין צורך להצטרף לשיעור יותר גדול בגלל קטנותם. ואם כן, **הכא נמי, כיון דשיעוריה של נקב של הגרגרת המטרף הוא כאיסר, הרי אם יש נקבים קטנים ודקים, לכאיסר מצטרפין, ולא בעינן שיצטרפו לפסיקה של רוב הגרגרת!?**

ומתריצין: יש חילוק בין שני סוגי נקבים. יש נקבים שהם רק בצורת חתך, שאותו מקום שבו הנקב הוא חתוך, אך לא חסר דבר מחמת הנקב, ויש נקבים שהם בצורה של חסרון, כיון שחסר מהמקום הרי הוא מנוקב.

ולמקשה אישתמיטתיה הא דאמר רבי חלבו

אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: נקבים שיש בהן חסרון אכן מצטרפין לכאיסר, שהוא שיעור החסרון בגרגרת המטרף אותה.

ונקבים שאין בהן חסרון, אלא הם רק חתכים, מצטרפין לרובא של פסיקת הגרגרת, ששיעור חיתוך הגרגרת כדי להטריף הוא חיתוך או חתכים מצטרפים ברוב היקפה של הגרגרת.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי: ניטלה חימנה, מהגרגרת, רצועה ארוכה, מצטרפת אותה הרצועה לכאיסר. והיינו, שאם נעגל את הרצועה יהיה בה שיעור של איסר, הרי היא חסרון בגרגרת, המטרף.

בעא מיניה רבי יצחק בר נחמני מרבי יהושע בן לוי: ניקבה הגרגרת של הבהמה בנקבים דקים ורבים כנפה, מהו?

אמר ליה רבי יהושע בן לוי: הרי אמרו, נקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר, ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא, וכדמפרשינן לה.

והוינן בה: **בעופא - מאי? בעוף השיעור של נקב הוא פחות משיעור של כאיסר, ואם כן כמה הוא השיעור של צירוף הנקבים הדקים שבגרגרת העוף?**

אמר רבי יצחק בר נחמני: לדידי מפרשא לי מיניה דרבי אלעזר: מקפלו לעור שיש בו נקבים כנפה, על ידי שחותך אותו מלמטה ומצידי הנקבים, ומניחו לעור המנוקב כנפה, על פי הקנה. אם חופה העור שיש בו הנקבים

[האישית משפיעה על הכרעת הדין של החכם, בהיות הנגיעה] בעלת כח מכריע לקטנים

את רוב חלל הקנה, טרפה. ואם לאו, כשרה.

והיינו, שהמדידה נעשית בכל שטח העור שיש בו נקבים, שאין מודדים רק את הנקבים עצמם אלא מצרפין לנקבים גם את כל שטח העור שבין הנקבים, ורואים אם כל העור המנוקב יכול לכסות את פי הקנה.

ומה שמשערים את הנקבים בצירוף העור של נקב הוא משום שהנקבים הם רבים וסמוכים זה לזה כנפה, ונחשב כל העור כאילו הוא נקב.

אמר רב פפא: וסימניך, נפיא.

והיינו, זה יהיה לך סימן, שאין משערים כאן לא בכאיסר ולא בצירוף הנקבים לרובא, אלא שמחפים את חלל הקנה בעור המנוקב, ומשערים אם העור המנוקב מכסה את רוב חלל הקנה.

והסימן יהיה נפה, העשויה מעור זנבות הסוס, והמכסה את עוגל הנפה.

נפחתה הגרגרת **כדלת**. דהיינו, שלא ניטל הפחת, אלא נקרע ונשאר תלוי בגרגרת, כשם שהדלת עומדת תלויה במזווה —

אמר רב נחמן: כיון שאין כאן חסרון אלא

רק קרע בדופן הגרגרת וה"דלת" סותמת את הפתח שנוצר, הילכך בעינן שיעור יותר גדול כדי להטריפה, שיהיה הפתח של הקרע גדול **כדי שיכנס איסר לרוחבו**. והיינו, שיוכל האיסר להכנס ולצאת דרך הפתח הזה.

נסדקה הגרגרת לאורכה —

אמר רב: אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא⁽³³⁾ אחת שלא נסדקה בקנה למעלה, ו**חוליא אחת** שלא נסדקה בקנה למטה, ואילו כל שאר החוליות לכל אורך הקנה נסדקו — הרי היא כשרה.

וטעמו של דבר: שאף על פי שאם ניקב הקנה ברובו לרוחבו הרי היא טריפה, שאני התם, שהצואר מושך את הקנה כלפי מעלה והריאה מושכת אותו כלפי מטה, ומתוך כך אם יש חתך לרוחב נקרע הקנה לגמרי ואינו מחלים. אבל אם היה הסדק לאורכו של הקנה הרי כל כמה שהצואר נמשך, הסדק סוגר והולך⁽³⁴⁾ ומחלים.

ונמצא, שנקב זה, שנסדק כל אורך הקנה [חוף מחוליה אחת למעלה וחוליה אחת למטה] הוא הקולא הגדולה ביותר בהלכות נקבים!

אמרוהו, להאי דינא דגרגרת שנסדקה לאורכה

ח א], ועושים את הפלסתר — תורה!

33. חוליא, ביאר רש"י שהיא אחת מהטבעות של הקנה. ונראה לו שהן שלש טבעות, כמו שמצינו בציצית, שחוליה נחשבת כשיש בה, לפחות, שלש כריכות.

34. לשון רש"י.

ולגדולים יחד, [וכי] לפניו יכרעו גם הנבונים ביותר, גם חסידים ואנשי מעשה.

ובכל מקרה רב הערך [שדרושה בו הכרעת החכם], מתלחשים המתחכמים על נגיעה פלונית שהטתה את לב החכם, ולפעמים המובהק שבדור, בעמדתו הבלתי נכונה [לדעתם].

[אנשים שכאלה, הרי הם] עובדים עבודה זרה בטרהרר [לשון הגמרא במסכת עבודה זרה

משמעות דבריו היא: **תחתונה**, כשהבהמה תלויה, כשרגליה מופנים למעלה וראשה כלפי מטה, הרי האונות הקטנות היוצאות מהריאה נמצאות לכוון מטה **שהיא עליונה**, שכאשר נוטלים ואוחזים את הקנה ואת הריאה התלויה בו, נמצאות האונות הקטנות למעלה, ממעל לריאה.⁽³⁵⁾

ומוסיף רבא: **שאני אומר**, מקום שחיתת הקנה הוא **כל שפושטת צוארה ורועה**. והיינו, שפושטת את צוארה מרצונה ולא יותר מכך. ומקום זה הוא כאמור, עד למקום שבו מגיעה הקנה לבין האונות, ואילו המשך הקנה עד הריאה אינו מקום שחיטה. ולפיכך הסברתי כי הא דאמר רבי חייא בר יוסף "תחתונה", כוונתו היא לתחתונה שהיא עליונה, דהיינו, אונות הריאה הקטנות ולא לתחתונה כשלעצמה, דהיינו הריאה, שהיא תמיד תחתונה, שבין בהיותה בתוך הבהמה ובין כשאוחזין את הקנה שהריאה תלויה בו, לאחר שחיטה הרי היא תחתונה.

ובלבד שלא תאנס. והיינו שאם ימתח אדם את צוארה של הבהמה וימשוך את סימניה מהחזה, הרי אותו מקום שיווצר כתוצאה ממשרכת הצואר אין הוא כשר לשחיטה.

בעי רב חנינא ואיתימא רב חנניה: בהמה שבשעת שחיטה **אנסה עצמה** לפשוט את צוארה מעבר למה שהיא נוהגת לפשוט את צוארה בשעה שהיא רועה — מהו? האם ניתן לשחוט באותו מקום שנמתח על ידי עצמה?

אם יש בה חוליה אחת למעלה ואחת למטה הרי היא כשרה, **קמיה דרבי יוחנן**.

אמר רבי יוחנן: מזה "חוליא" ומזה "חוליא" **דקאמר רבי**? והיינו, למה לכם שישארו חוליות שלמות למעלה ולמטה?!

אלא, אימא, אפילו לא נשתייר בה לאורכה של הגרגרת **אלא משהו למעלה ומשהו למטה** - **כשרה**!

אמר רב קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן, שגם הוא אמר **כבי**, שאם נשאר משהו למעלה ומשהו למטה כשרה.

אמר להו רבי יוחנן, כששמע את דברי רבי יונתן, שאמר כדבריו: **ידעין חברין בכלאי לפרושי כי האי טעמא**! דהיינו, שיבא את רבי יונתן, שעלה מבבל לארץ ישראל, על שידוע לפרש את טעמה של הלכה זו שאין צורך שתשאר חוליא שלמה למעלה ולמטה אלא דיינו שישאר משהו.

תנא רבי חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן: **כל הצואר כולו כשר לשחיטה**, החל **מטבעת הגדולה למעלה עד כנפי [אונ]י ריאה התחתונה**. והיינו, דאף שהקנה ממשיך ויורד עד לריאה עצמה, בכל זאת המקום הכשר לשחיטה הוא רק עד המקום שבו מגיע הקנה לבין אונות הריאה.

אמר רבא: הא דאמר רבי חייא בר יוסף, שאפשר לשחוט עד כנפי ריאה התחתונה,

מהרש"א.

35. והיינו, שנותן סימן לאונות הקטנות בהיותן בפנים, ממצבם כשניתן לראות אותן בחוץ.

ומסקינן: תיקו. (36)

יתיב רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. נפק מילתא מבינייהו:

אנפ אדם את הבהמה בסומניב, ושחט — פסולה.

ניקב הקנה למטה מן החזה, במקום שאינו ראוי לשחיטה, נידון כריאה, שנקב בכל שהוא אוסר אותה, ואינו נידון כוושט, שאינו נאסר עד שינקב רובו.

וכיון דעסקינן בניקב הקנה למטה מן החזה, מביאה הגמרא ענין של החזה לגבי דין קרבן שלמים.

תנו רבנן: איזהו "חזה"? והיינו, מה נכלל בחזה של קרבן שלמים, שמצוה ליתנו לכהנים?

זה אותו חלק תחתון בבהמה או בצאן הרואה את הקרקע. והיינו, החלק הקדמי התחתון של הבהמה, עד הסחוס של ראשי הצלעות ועד בכלל. אך אין שוברים את הצלעות עצמן [ראה ציור בספר שיחת חולין].

וחלק זה מוגדר, כאשר תולים את הבהמה להפשיטה, כשראשה כלפי מטה:

למטה, עד הצואר. אבל ממקום שמתחיל שיפוע הצואר כלפי מעלה אין זה בכלל חזה.

למעלה, עד מקום הכרס.

וכדי להגיע עד למקום הכרס הרי הוא חותך

גם את שתי הצלעות הקטנות העליונות משתי דפנות אילך ואילך. והיינו, שחותך צלע אחת מכאן וצלע אחת מכאן [והן שתי הצלעות שמשני צידי הקנה, במקום כניסתו אל הריאה].

וחזו חזה הניתן לכהנים.

שנינו במשנה: ניקב קרום של מוח:

רב ושמואל דאמרי תרוייהו: ניקב קרמא עילאה, הקרום העליון שעוטף את המוח, והנמצא מתחת לעור, אף על גב דלא אינקיב תתאה, הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו.

ואמרי לה: עד דאינקיב תתאה.

אמר רבי שמואל בר נחמני: וסימניך, דבעינן שינקב הקרום הרך התחתון: חייטא [שק], דמתנח ביה מוחא.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי: כנגדו, בביצים — ניכר!

והיינו, שניתן להבחין בין שני הקרומים, הקרום העוטף והקרום הדק שהמוח רובץ בו, כשמשוים את שני קרומי המוח לשני הקרומים בביצים של זכר. שבשני הקרומים בביצים ניכר ההבדל בין הקרום שעוטף את הביצים לקרום שהביצים רובצים בו.

אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: איזהו מוח שנקב כל שהוא מטריף בו?

כל מה שבקדירה, בגולגולת, לפני שיצא לחוט השדרה, הריהו נדון כמוח. אבל אם התחיל למשוך מן הקדירה לצאת לחוט

השדרה — נדון כחוט השדרה, והרי הוא נטרף רק בפסיקת רוב.

ומהיכן מתחיל למשוך?

אמר רבי יצחק בר נחמני: לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יהושע בן לוי: כמין שני

פולין⁽³⁷⁾ יש, ואותם שני פולין מונחין על פי הקדרה, במקום חבור הצואר והגולגולת.

מן הפולין ולפנים — כלפנים.

מן הפולין ולחוץ — כלחוץ.

ואותו חלק של המח שמצוי כנגד הפולין עצמן, אינו יודע אם דינו כלפנים או כלחוץ.

ומסתברא, שהמוח אשר כנגד פולין עצמן, דינו כלפנים.

רבי ירמיה בדק בעופא, ואשכח שגם בעופות מצויים כמין שני פולין, כשהן מונחין על פי הקדרה.

שנינו במשנה: ניקב הלב לבית חללו:

בעי רבי זירא: לבית חלל קטן או לבית חלל גדול?

אמר ליה אביי: מאי תיבעי לך? מי לא תנן בדין ריאה שניקבה [לעל מב א]: רבי שמעון אומר, עד שתנקב ויגיע הנקב לבית הסמפונות.

ואמר על כך רבה בר תחליפא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב: עד שתנקב הריאה, ויגיע הנקב לסמפון האמצעי הגדול!

ואם כן, הוא הדין בניקב הלב, בעינן עד שיגיע הנקב אל החלל הגדול!?

ודחינן: הכי השתא? מהו הדמיון? הרי התם, בנקב שבריאה, עד שתנקב ל"בית הסמפונות" קתני, דהיינו, להיבא, למקום דשפכי סמפונות כולהו, שהוא החלל הגדול שאליו משתפכים כל הסמפונות. ואולם הכא, לגבי ניקב הלב, הרי "לבית חללו" קתני, וביחס להגדרת "חלל הלב", מה לי חלל גדול, מה לי חלל קטן?!

איתמר: קנה הלב שניקב:

רב אמר, נקב כמשחו.

ושמואל אמר, עד שינקב ברובו!

והוינן בה: חי ניהו קנה חלב?

אמר רבה בר יצחק אמר רב: חלב שעל גבי דפנות. והיינו, החלב היורד מן השדרה על הצלעות.

ותמהה הגמרא: וכי חלב "דפנות" סלקא דעתך? וכי תעלה על דעתך לומר כי יש חיות בחלב הדפנות, עד שנקב פוסל בהן!?

אלא, הכא איירי בקנה המוקף שומן שעל גבי דופני ריאה, היורד בין שני חלקי הריאה, ומחובר לחלל הלב.

אמר אמימר משמיה דרב נחמן: תלתא קני חו. דהיינו, אחר שנכנס הקנה לבית החזה, הוא מתפצל לשלשה כוונים: חד פריש לליבא, וחד פריש לריאה, וחד פריש לכבדא.

דריאה — דינו בריאה, בנקב כל שהוא.

37. עיין בספר שיחת חולין בהרחבה מה הן "פולין" אלו.